

Баҳоси 2 тийин.

(КПСС Марказий Комитетининг 1 Май Чақириқларидан).

совет кишиларига хос юксак ирода,
чидам ва қаттиқ интизом намунаси
ни кўрсатиб, эр ғайрат-шижват бил-
ан жонажон шахримизни қайта
тикламоқда.

Т. МИРХОДИЕВ,
З. МУХАММАДИЖОНОВ.

Т. МИРХОДИЕВ,
З. МУҲАММАДЖОНОВ.
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус
мухбирлари.

КПСС XXIII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

Партиянинг XXIII съездида деҳқончилик маданиятини ошириш ҳамда ҳар гектардан олинмаган ҳосилини қўлга киритиш бўлими асосий вазифаси эканлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди. Тошкент Давлат университетининг олимлари ҳам деҳқончилик маданиятини ошириш борисда катор илмий-тадқиқот ишлари олиб боришмоқдалар. Университетнинг биология—тупроқшунослик факультетининг олимлари ҳам соҳада олиб бораётган ишлари ҳам диққатга сазовордир. Олима В. Сайфутдинованинг илмий иши ҳам худди шу темага бағишланган. У яқинда бундай тадқиқот ишлари билан ҳам ҳайалиб қолдирилган лалмикор ерлар билан боғлиқ темада кандидатлик диссертациясини ёзди.

Суратда: ўртоқ В. Сайфутдинова лабораторияда.

ЯНГИЛИК САМАРАСИ

Тошкентдаги 3-автомобиль комбинати шу йилнинг биринчи кварталини жуда ахши кўрсаткичлар билан якутлади. 3 ойлик транспорт хизмати кўрсатиш вақти 24 марта тўла адо этилди. Автомобил паркидан фойдаланиш коэффициентини тобора яхшилашмоқда. Март ойининг ўзидек бу кўрсаткич ўрта йилнинг худди шу ойидеккига яқинлашган. Комбинатнинг кўрсаткичлари яқинда яна кўрсаткичлар билан якутлади. Аслида олганда эса унинг фойдаси жуда катта бўлди. Транспортчилар планга қўшимча равишда бир неча минг тонна халқ хўжалик юртимизни белгиланган маънавларга етказиб бердилар.

Транспортчилар янги усулда ишлаш бошлаганликларига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Шу йилнинг 1 февралидан бошлаб жорий қилинди, уни. Лекин натижаси тез вақт ичида сезилди. Шоферларнинг олаётган маоши ортди. Қўлбаландан ташқари фойда олини бошлади.

Февраль ойи иш кўрсаткичларини эскача усулда ишлашган январь ойи кўрсаткичларига таққосласак, бу янада равшан кўринади. Январ ойида ҳар бир ҳодимнинг олган маоши пландаги 104 сўм ўрнига 101 сўмни ташкил этди. Февраль ойида эса ҳар бир ҳодим олаётган маош олти сўм кўлайди. Умумий ва сифатли ишлаш, автотранспортни яна яна яна бошқариш натижаси бу, меҳнат унвондорлигининг ортаганлиги самарасидир. Февраль ойида, пландагидан ташқари 25 минг сўмлик иқтисодий фойда олиниди. Бу фойданинг 60 проценти, яъни 15 минг сўми комбинат коллективини маошига қўшимча тўланди.

40 проценти эса маҳаллий бюджетга берилди. Илгари планда ташқари олган фойданинг 60 проценти маҳаллий бюджетга берилди, 40 проценти корхона ихтиёрида қоларди. — Ишлашнинг бундай янги усули, — дейди автокомбинат бош инженери Чан Ман Ким, — комбинатимиздаги ҳар бир ҳодимнинг моддий манфаатдорлигини оширади. Шундай бўлганда, ҳамма сўз, сифатли ва тез ишлашга, автомобилларнинг юксак юришини қамраб олишга ҳаракат қилади. Демак, улардан фойдаланиш коэффициентини, аниқ вақтда меҳнат унвондорлигини ошади. Бу давлат ҳам, коллектив ҳам фойда қўлга берилади, холос. Шунинг учун ҳам биз янгилик ишлаш усулини муттасил такомиллаштириб борамиз.

Транспортчиларнинг март ойидagi иш натижалари ҳам ёмон бўлмади. Пландаги 84 минг тонна ўрнига 98 минг тонна турли хил маҳсулотлар ва қийим-кечаклар ташланди. Тошхир 116,7 процент, тонна километр юзасидан вазифа 144 процент қилиб адо этилди. Машиналарнинг ҳар соатдаги юриш тезлиги 4 процент ошди. Натижада қўшимча жуда кўп миқдорда фойда олиниди. Бу фойданинг аниқ қисми шоферларга мукофот тариқасида маошларига қўшиб тўланди.

Хозир комбинатда 800 автомашина бор. Транспортчилар машиналарнинг бекор туриб қоллиш, юксак ҳаракат қилишнинг қамраб олиш учун янги-янги резервларни қидириб топишмоқда. Ю. Ю. Абдуллин, Ю. Ю. Раев, С. С. Савитов, С. С. Савитов ўртоқлар сингари шоферлар кунлик топиришдан 150—160 процентдан бажаришмоқда. Автомобилларнинг ҳар доим яхши ҳолатда бўлишини таъминлашмоқда. Партиянинг таърихий XXIII съезди қарорларидан бениҳоя руҳланган, 1 Май шарафига меҳнат ваҳтасидан туриб ишлаётган комбинат коллективини шу йилнинг туртки топиригини бажариш арафасида, ҳозир.

А. КИМ.

МАРРА МАРДЛАРИНИ

Завод директори Константин Федорович Москвадан қайтган, ҳатто унга ҳам бормай, дарҳол заводга ошқиди. — Николай Павлович, парком аъзолари, цех бошлиқлари ҳамда мутахассисларини дарров йиғасан, — деди у партия комитетининг секретари Н. П. Павловичга. — Баъзиларга баъзиларга телефон қилиб, келмади одамларни чақирди. — Қани, мураккаб, лекин мўъжизкор машинани бўйсиндиришга журат қилмаган мардлар борми? — тап бошлади директор. Янгиланганга татик, синови назар ташлаб, — Москва конструкторлари яхши годин ўртага ташлашди. Кабель тайёрлашни поток усулига қўйишга имкон берди, у. Чертёслари ҳам даярли тайёр. Лекин, чоғида, ўнча меёринга етказилмаган. Ўзимизда ҳам қўлинг ўргулсин мутахассислар, деб чертёжни, айрим ўзгаришларни олиб келдим. Тўғри қилибманми! — Тўғри, Константин Федорович, анча-мунча қанини ўзимизга тўғрилайми? — деди ордада ўтирлардан бири.

Янги машинани тайёрлаб, қўлашга тарафдорлар кўп бўлди. Лекин уни даставвал куч ва контрол кабеллар корпусида синиб қўришнинг маъқул топишди. Бунинг боиси бор, кучини у — коррозиянинг энг кўп маҳсулот берадиган етатки қорпуси. Ўнг муҳим, корпуста янгиланиш мондирилган ўч қилишлар жуда кўп. Поток линия ўрнатилиш ҳақидаги қорпус коммуналларини, бутун коллективни қувонтирди. Янги ускуна минутага 800—900 метр кабель тайёрлашга имкон беради-ю, қўлаш бўлади! Тагин бир йўлга турт операцияни бажариш мумкин. Қанчадан-қанча ҳам ашё, киши кучини иқтисод қилганини, маҳсулот миқдорини 3—4 баравар кўпайтириб, сифатини анча оширганини айтмайсизми! — Москвадаги кабель саноати илмий-техники институтини тайёрлаш проект ҳамда айрим қисмлар чертёжлари чиндан ҳам ҳали ҳолда эди. Айниқса, линия прессионинг бош қисминини тайёрлашда тўғрилик, маълум бўлишича, илмий-техники институтини яратган лойиҳада у ноёб, ноқулай шайлар бўлган. — Ишдан сўнг, цех мутахассисларидан Солижон Шарипов, Анатолий Павловиченко, Виктор Колдаев ва унинг ур қўлдош Валентина Николаева, Игорь Рибак, шунингдек яна бир-икки рационализатор завод дарвозасидан бирга чиқиди. Аниқчага ҳеч қандай гап чиқмади. Ҳамма ўз мулоҳазалари, фикрлари билан банд эди.

— Биласизларми, — деди бирдан Анатолий, — яхши ҳозир тўғри бизникига бораёлик-да, бир пилла чой устида бош қотириб қўрайлик. Ҳарқалай, биргаликда ўйлаган, бахslashган дурст. — Дўстлар розилик билдиришди. Уша кун Анатолийнинг қонсидида чилиган папиросларнинг саноғи бўлибди. Стол устига ўйлаб янги нозилар ёзилди. Чинишди, ўч қилишди, яна чиқиди. Хилма-хил фикрлар, торттиришлардан қулоқлар гавга бўлаёди. Лекин прессионинг бош қисминини тайёрлаш, коллектив аҳли тўғрйлик мақсадаги нарсани айт этиб юзга келди. Ингитлардан бири яхши годин ўртага ташлади, иккинчиси қўшимча қилди, учинчиси яна аниқлик киритди ва ҳоказо. — Соат атғи энди тўрт бўлибди, — деди кўзларини уқалаб Виктор Колдаев. — Ҳа дейман, тонг отади. Ўзим роса ўтириб қолмадим. — Завод икдорларини уй-ўйига тарқатишди. Уларнинг ҳаммаси

бузиш-тузатишлар бошланган кетди. Тезлик оширилган сари маҳсулот сифати негиз бўлибди сабабларини аниқлаш керак эди. Партия комитети коммуналлар, корхона хитрочиларига мурожаат қилиб, янги ускунадаги нуқсонни аниқлашга даъват этди. Ҳаргал шундай бўлади. Янги техникани жорий қилишда бирор жумбоққа дуч келинса, завод хитрочилари, рационализаторлари «лаббай» деб чиқаришди. Бу сафар ҳам икдорлардан четда қолмади. Улар «поток линияни тўла қувват билан ишга тушириш ҳаммаимизнинг бурчимиз», деган шифор остида илгиринча қириндишди. Бир-икки ҳафта икдор завод рационализаторлар ва хитрочилар бюросига ўлаб тақиллар тўшди. Лекин ҳаммасидан ҳам келса сепасар Василий Конаркин тақлифни муваффақ қилди. У поток линиянинг синга сақлашчи ёпиштирувчи узелини такомиллаштириш фикр билдирган эди. Уни табиқ қилиш тўғрйлик ускунанинг тезлигини 400 метрга, кейинроқ эса 640 ва, нихоят, 720 метрга етказиш мумкин бўлди. Шу кунларда эса поток линиялар 800—900 метр тезликда браксиз ишламоқда.

Тошкент кабелчиликнинг шўхрати тобора ошиб борапти. КПСС XXIII съезди қарорларидан руҳланган корхона коммуналлари янада зўр кўтарилишни билан меҳнат қилмоқдалар. — Бу ҳамир учидан патир, — дейди Николай Павлович. — Эҳ, ҳали яна қанча ўрнатилиш керак, бунча поток линиядан. КПСС XXIII съезди қарорлари тараққиётимизнинг янги ўқиларини очиб беради. Энди ҳамма нарсани аниқ қаратилиш керак. — Тўғри айтсан, Николай Павлович, — ўйчан ҳолда сўз қотди Константин Федорович, — янгиланган катонини яна ҳам ёзаворш керак. Бунга ҳаммаимиз бош қўшимиз лозим. Ватан, коммунизм қирлишини биздан кабел, ҳа, тобора кўпроқ, сифатлироқ кабел кутапти! — Н. УЛУГЖОНОВ, «Тошкенткабель» заводи.

МАКТАБ ВА ЭСТЕТИКА

Совет ёшларини коммунист руҳда тарбиялаш ва уларни янги жаҳоннинг муносиб қиллиларини еттиришда эстетик тарбиянинг муҳим роль ўйнайди. Партиянинг XXIII съезди бунга алоҳида қайд этиб ўтди. Эстетик тарбияни қўлайтириш маънасида партиянинг бунчалик зўр аҳамият бериётганини бечиз эмас. Чунки, эстетик тарбия болалар, ўсмирларда гўзаллик ҳиссини яратибди. Бу гўзаллик туйғуси ўз навбатида шахсини маънавий жиҳатдан боийтишнинг қудратли воситасидир. Буюк совет педагоги А. С. Макаренко ёшларнинг эстетик тарбиялаш ҳақида бундай деган эди: «Ёшлар, агар тўғри тарбия топсалар, тўғри яшаб, тўғри меҳнат қилсалар, тўғри шодлалсалар — ҳамини гўзал бўладилар».

Ёш авлодин эстетик тарбиялашнинг ўзи ҳам бир санъат. Бунинг учун эса, кўнун ва чиндан билан олиб бориш лозим. Санъатнинг турли жанрларида — бадий адабиётда, музика асарларида, суратларда, ҳайкалларда, сериал ва рақсларда, кишиларнинг бир-бирига бўладиган муносабатларида ҳам эстетик ўз аксини топади.

Болаларини эстетик тарбиялашда мактабларимиз катта роль ўйнайди. Ўқувчиларда графика, музика, хореография саводини ўргатишдаги кўнмакларни аста-секин ривожлантириш асосий вазифалардан биридир. Бундай тадбирларнинг амалга ошириш йўлида болалар муассасалари ва мактабларда

диққатга сазовор ишлар қилинмоқда. Ўқувчиларини махсус музика таълими мактабларига жалб этиш маънасида эса, республика миқдоти бўлиб ўзоқлари ҳузурида музика мактаблари очила бошланди. Тошкент шаҳрининг ўнда 1965—1966 йил давомида йигирмадан ортқ музика мактаби очилди. 24, 77, 136, 162, 168-мактабларда музика мактабларининг филиаллари ташкил этилди. Чилонзор районидagi 162-мактабда эстетик тарбия аниқча яхши йўлга қўйилган. Ўқувчилардан Илхом Маҳмадов билан Малика Муҳамедова раҳбарлигида ўқувчилар замонани кўнмакларда театр санъати усталари икдор билан қизикиб танишмоқдалар. Ҳамма Ҳақимзоданинг музика соҳасидаги икдорига бағишлаб ўтказилган конференция жуда мароқли бўлди. Билим ўчоғида ишлаб турган 15-музика мактабининг ўқувчи ва ўқитувчилари ҳамкорлигида Ҳамзаининг «Хой ишчилар», «Ишчилар уйлари», «Яша шўро», «Хой-хой отамиз», «Сайдин қўнбер сайди» каби ашула ва музикалари маҳорат билан икдор этилди. Шунингдек, эстетик кеңашда Ҳамза номли театр артистлари ёрдамида «Ҳамза» спектаклидан парчалар ҳам кўрсатилди. Бу эса, мактабда адабиёт, музика фанининг бир-бирига узвий равишда қўшиб ўргатилаётганининг исботи.

Шунингдек, Тошкент шаҳридаги 20, 22, 24, 50, 59, 82, 150-мактабларда ҳам таъсирли санъат студиялари мавжуд. «Санъат нима?», «Ўзбекистон рассомлари ва шоирлари» деган темалардаги илмий конференциялар муваффақиятли ўтмоқда.

Эстетик тўғараклар ишига амалий ёрдам кўрсатиш маънасида яқинда Ўзбекистон ССР Маориф вазири раҳбарлигида ҳамда республика ўқитувчилар малакасини ошириш институтини махсус эстетик кабинетлар ташкил этилди. Бу кабинетлар аниқ вақтда бир қанча методик қўламаклар яратиб билан ҳам шугулланилди. Ўзбекистон ССР рассомлар союзини ҳам соҳада икдорли ишларини амалга оширишти. Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Абдулҳақ Абдуллаев яқинда 150-мактабга ўзи яратган асарлардан икдор кичик тегънагон галереясини таъдид этди. Бу галерея ҳар бир томошабинга завқ бағишлайди.

Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтини расмиёчилик кафедрасининг мудири Малик Абиев ҳам бу ташаббусни қувватлади. У Октябрь районидagi 22, 141-мактабларда, «1, 4-синф ўқувчилари учун расм дарсларида эстетик тарбия» деган темада кўмак кўргазма ташкил қилди. Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Ахор Сайдалиев Максим Горький исми 5-ўрта мактабда «Қўнғирчоқ театри» ташкил этишга бош бўлди. Республика эш томошабинлар театри коллективининг бевосита ёрдамида мактабларда эш театрунсозлар тўғарилари ишлаб турибди.

ЮБИЛЕЙ ТАРАДДУДИ

Охангаронликлар шу йил май ойида ўз шаҳарларининг 20 йиллигини нишонлайдилар. Шаҳар аҳолиси ҳозир навқирон Охангарон юбилейига қизғин тарадду қўрмоқда.

Охангаронликлар ўз шаҳарларини яхши дарахларга бурқаш маънасида кўнлавланштириш ва ободончилик ишларини қизикти юбордилар. Хозиргача шаҳар кўчаларига, корхона ва муассасаларининг ҳовлиларига юз минг тулдан ортқ қўчат экилди. Кўчат экиш ойларида кўмир резини, ўшакта, бинокорлик материаллари комбинати ишчи ва хизматчилари фаол қатнашмоқдалар. Шаҳарнинг ёш граждилари мактаб ўқувчилари ҳам. Бу ишда катта гаврат кўрсатиларлар. Улар шу кунгача 10 минг тулға яқин турли хил мевали ва манзарали дарахт қўчатлари экидилар.

С. ТУЛАЕВ.

ФАРЗАНДЛАРИМИЗ

НИЗЛАРГА қўйилган исмининг чиройли, нафис ва мазмундор бўлишига амал қилиш ўзбек халқининг болаини номлаш одатларидagi қадимий традицияларидан. Буюк шоиримиз Алишер Навоий ўзининг машҳур «Ҳамса»сида бир гуруҳ чевар, созанда, захматнаш ва дилдор қизларнинг исмларини зўр мароқ билан тилга олган эди.

Дилорому Дилорому Дилосо, Гуландому Суманбўю, Сумансо, Паричехру Паризоду, Париваш, Парипайнар энди уни исми дилқаш.

Дарҳақиқат, чиройли номлар, Халқимиз кўп асрлар давомида чуқур дид, ўтири идрок билан қўйиб келган бу исмлар тилимизда аниқчага. Ўзбек қизларининг мана бу номларига бир назар солинг: Барно, Зебо, Малоҳат, Тозағул, Назоқат, Ойчехра, Санобар, Муътабар, Гулчехра, Сулувхон, Покиза, Нодира...

Ота-она ўз жигар бандини нодир нарсаларга қиёс қилган, уни ўша предметларнинг номига нисбат бериш орқали номлаган. Тилимиздаги Кумуш, Олтиной, Зумрад, Марварид, Дурдон, Тиллаҳон сингари исмлар ана шундай идеаллар заминида юзга келган.

ТОҒ ЭТАГИДАН шабада эсиб, Сирдарё суви салқинини, дов-даракларнинг ёнқили буйларини, универсаллар ҳайқирини, йилги-кичалар кўнги салқинини бо томонга ташиб келарди. Мунча ҳам сўлим, динираб оёқ баҳор оқшомини. Шундай паллада дилингдан завоқин тошиб, ўзининг руҳан текти, бардам ҳис қилсан киши. Ишлаган саринг, бамисоли чароғинг ёзилаётгандай.

Очиллар эвеноси колхозда биринчилар қатори уруғ қадаб бўлишган. Экин вақтида ўнгит ҳам солинган эмасми, чингит тити ёриш биланок гўза ерга маҳкам илдиз қадаб олдию, тайёр озиқдан баҳраманд бўлиб, ўзини қўйиб юборди. Очил бўлса тиним билмайди. Ички кундан бери рулда. Мана, ҳозир катта нартадагиди гўза қатор ораларини биринчи бор юмшатиб чиқди. Қўзларни қувонтириб, дастлабни дилиб кивардилар ер қўқини эсантди. Гўза ниҳоллари худди бироз қулоқтегидек торқилиётгандай, нозик қад-дини ростлаб, кўна нитилариди.

«Пилат отини қайтарган Очил ўз ишдан мамун. Ата-эскач қил-лаётган гўзални боқадан кўн-гил тоғдан кўтарилган ота каби юрак меҳри билан назар ташларди гўзаларига. Шу кўйи у Райим-қулдан хабар олгани нарини пай-калга ўтди. Бу ерда биринчи сув тарадулди, олтиган ўқ ариқлардан сув равои оқади, жўяқларга бостирилган чимлардан, қўлоқларнинг тўғри нишабидан мириш-корнинг кўни қўриқиб турди. Хўв ана, ўша миришкорнинг ўзи. Қийинча билан мағлабини маҳ-кам таниб олган, оқ ахтаришнинг энги тирсақларигача шимирилган. Ҳар бир эгатиш сиқиллаб қўз-дан кочиради у. Даровча биринчи сув! Бу деҳқондан не чоғлик хуш-ерлигини, ўз ишга сиқиллабни талаб қилди. Мана, шунин юзга-ни тўрибди, йилгитинг.

Очил унинг ёнқил ҳаракатлари-га зимдан равои солиди, нишдан кўнгили тўғилдию, нечуқидир ҳаёл-курғур қўйраб-қўймай Очилни узоқларга еталаб кетди...

Утган йили бўлиб ўтган эди бу воқеа. Қора совуқ ҳа деганда ховридан тушадиган қўриқмасди. Бунинг устига-устак Бекобод ша-моли ўқибди чиниқиради, дала-ларнинг намосиллиқдан қақраган тулпорларини чор тарафга тўз-гитди. Даракларнинг яланғоч шоҳларини дам у, дам бу томонга бош эгитиб, тағзим қилишга мажбур эгиди. Дарё ёқалари бо-раётган хўв аловни йўловчининг пах-таллик чопони барини чиниб, юз-қўлларини чимдлаб қозади. Олд томондан қўзгалган шамол уни куч билан ортога қайтарди, ер а-дараётган бўлибдир, зовур қаз-етган аёқларини қўриқиб турди. Очилнинг кўнгили остига-бос-тирадиди, овоз келатган ўша томонга беихтиёр кўз югуртирди.

— Е тавба, — дейди у ўнган-ўзи таппиб, — бу одамларга ҳайронман. Нима қилишмоқчи булар асти? Шу ерлардан бир нима ундирмади, деб ўйлашарми-кин, беҳуда уринмай қўйиқилишса, бўлмайми? Ахир, янри қопти-ми бу ерларнинг? Ҳе, эссиз би-

лақнинг кучи, белнинг қуввати, — янги қўйи ўртасида туғунча пайдо қилиб қўйди. — бу ўзи кимга, нимага ишоншайпти улар. Ке, қўй, менга нима, — у бир қарорга келгандай юзини одам-ларга теслаб ўтиради, қадамни қамчи улади.

На совуқ туғунини, на шамол-гирдобини тап олмасдан оёқла-рига резинага этик кийиб, лой ке-чи сув еталаётган, шўр ююб, шу ерларни иллатган пок этмоқ-учун бел боғлаб чоғланган, ери-миз ҳосилдор бўлсин, деган ният билан тулпор қилаб, зовур қазиб, дўнг текислаб, канал қўратган одамлар ҳужумкорлиги йўловчи-га ёқмади. Йўқ, йўқ, ёқмади эмас, тўғрироғи ўз елкаларидан оғир-қилари ростлаб олди, ўзини таъ-бир билан айтганда, «кири кет-ган» шу ерларни деҳқонга нафли ер қилмоқчи иштиёқи билан юраги-енган ҳамқишлоқларининг тўқин-ли оқимига, иродасига ишончсиз-лик билан қаради. Шундай бўл-ганда кейин, бу одамларнинг қон-куйдиришю, қилаётган юмушлари билан унинг сарик ча-

лишбид-ки, бирга ўсиб, бирга ўсинди. Шу қишлоқнинг сувидан бирга ичишиб, аччиқ чўққини ҳам бирга тоғиди. «Унга нима бўл-ди, — қўли кетмон тутиб, сув ҳайдарган, дили сўзларди, — ким ахир унинг кўрагидан итарипти? Кимга, нимага аччиқ қилади? Йўқ, ҳамма айб ўнда. — ниҳоят бир тўхтама келди Очил, — оғир синовга чидамай келмай, чиқиб кетди майдондан. Э, аттаг, қа-дамингиз ўйламай боспасан, Райимқул...

— Очил ака! — Худди шу пайт яшидан учиб келган Райим-қулнинг овози Очилни сескати-лаб юборди. — Сувни ҳайдаб келавермайми, бўғиб бўлди. Бир миришкораси борми, қарабсизки, гўзалми эртага қулф уриб тури-бди...

Шу пайтда худди бошидан бу-лут кўтарилиб, кўши чарқалаб кетгандай ерил нафас олади Очил. Энди унинг қаршисига ҳалигича ҳаёлини ўғирлаб кетган хўв ўша аввалги Райимқул эмас, оғирга-қандайомлай тўдадан чиқиб кет-ган, дўстларининг қад-қиммати-ни ерга урган Райимқул эмас,

Эгмазаар Хатамов колхозга раис бўлиб сайлангандан кейин правление ахтарилиб билан, оқ қорани яхши таниган, қўчилик-нинг иши учун жон куйдирадиган, шу қишлоқнинг эътиборли одамлари билан бамаслаҳат иш-тутди. Ниманики тадбир қўрилад-ган бўлса халққа суянди. Звено-ларга бошлиқ этиб тайинланган, механизаторларга: «Бр ҳам, сув ҳам, техника ҳам сизларники, ҳо-сил тақдирини сизнинг қўлингизда, хирмонингиз қанча барақати бўл-син, унинг беҳуда ўтказамангилар, ерни сийласангиз, элни сийлайди» деб ундирди.

Шундай яхши ният билан ку-раш бораётганда эл ичидан битта-ларимта ола халқиб қолди. Шундай-ларини ноқўй бўлган қайтармоқ, тўғри изга солиб қўймоқ зарур эди.

Йилгилар чарқирди. Учасига бошлиқлари Эгмақул, Муса, Қў-вондик акалар, парком секретари Пардабой Ирисбоев, агроном Аҳмадхон Қодиров, звено бош-лиқлари шу ерда ҳозир оқилар.

Юрак қўрғини қўсаб қолган ер-ларнинг унуми, ҳосилнинг бара-қаси кетди. Бир томони Райим-қулга ўхшаган, билганини қўчи-ни аёб юрганларнинг насири бўлса, иккинчи томони, аввалги келли-кетган раҳбарлар дуруст таъки-лотчилик қилишолмади. Одамлар-нинг юрагига кўла солиб, дилла-ригини ўрганишолмади. Ҳа, киши-ларнинг бошини бир жойга қо-вуштиришда, келмакка ишонч-тўғирди, уларни зафарга бошлаб боришда ҳикмат қўл. Мана шу-нинг ўзи ҳам бир санат. Шу санат етимилади. Сабаб шундир-кин, пишиб етилиб, тирсалаб тур-ган ҳақиқат бу дарада ўз қоб-илини ёриб чиқмоқда эди. Шунда-участига бошлиқларидан Эгмақул ака гапта аралашди.

— Дўпнинг бундоқ ерга қў-йиб, фирингнинг юрт, уна, — де-ди у, — ҳужалиқни фақат раис-нинг ўзи бошлармайдими, улкан иш-лар қўчилик билан бўлади, қў-чиликнинг мақсади битта бўлса, белнинг қувватини, билганининг кучини, қўзининг нурини хайрили-бига биргалашиб тўкса, ана унда қўзлаганингга етасан. Хўш, бу

қўйил қолдиргани келди. Ажабо, бу қанақаси? Унинг гапларини нега ҳеч ким тингламайди, унга парво ҳам қилишмайди, қаерда-эдинг, ишларинг дурустми, деб сурашмайди ҳам. Ҳамма ўз суҳ-бати билан банд. Раиснинг иш-б-лармонлигидан одамларнинг, улар-меҳнатининг хўл қадрига етар-лигидан, таъкилотчи, раҳбар экан-лигидан еталади. Унинг масла-хати билан ер шўрдан, сизот су-вдан, деҳқон тинчасини қуритган-ўтдан қутилганлиги, гўза озиққа-тўйдирилгани, ақида, парварин-да, пахта теришда техникадан ях-ши фойдаланилганлиги, шу бонс-дан бир йилнинг ичидеяк гекта-р центнерданга қўлпайган тўғрисида хўшуд еталади. Звено бошлиқ-лар иккинчи минг хатто ундан ош-тириб, олди қўлоқларини мингдан-тўрттиб бир ярим минг сўмгача-ектазиб даромад олганлиқларини тўғрисида гап кетганда ҳамманинг чохрасига табассум югуради. Ра-йимқулнинг ҳам эътибори энди ана шу томонда. Наҳора, лоқал-дуст Очил ҳам кўнгили учун унга бир ўғирлиб қарамайди...

Юраги тўқилиб, чўхонадан чи-қиб кетди у. Тўшанда тўлганб-алламаҳалтача кинрик юмолмади.

— Элдан айрилиб нима бўлдим, — ўйларди у, — орттиганим ўша шол бўлдимми, бир оғим киш-лоқда, бир оғим ўша олис ёқда бўлиб, нима хузур-ҳаловат қў-рдим, — ўзини дам у, дам бу то-монга ташларди. — Шу ерда ҳа-лоқ ишласам, одамнинг олдига, дўстларининг сафида бўлсам, мана ҳозир мен ҳам ўшалар қато-ри бирорта сўзини бермай, дил-лим чоғ ўтирмаймиди. Мўн, адашдим, бу аччиқ сабоқ бўл-ди менга...

Бу қишлоқ кишлоқларнинг меҳ-ри дарё. Шу меҳр дарёси билан ерга шарбат, ниҳолларга обиҳат беришди, ҳужалиқни шу меҳр дарёси билан ювиб ва тараб оёққа турғазиди. Райимқулга ўхшаган адашганлар ҳам шу меҳр дарёси-дан баҳраманд бўлиб, коллектив оиланинг туркираётган боғларига қадам қўйишди.

— Ҳа, доғда қолдирмайдим, — деди раис қўлоқ бошидан сув очиб келатган Райимқулга ишонч билан боқиб, — эл меҳри дарё, у ҳамма нарсасига қодир.

Усмон ЖОНГИТОВ,

Бекобод, «Победа» колхозини.

ЭЛ МЕҲРИ ДАРЁ

О Ч Е Р К

қалқил иши бўлармиди, ҳамқиш-лоқлари томон боқиб турганига унинг дили амр қилаётармиди. Шундай. Оёқларига қамчи урган «куч» ҳам мана шу оқимлик эди. — Кетди, — деди ниҳоят бир зум кетмон дастасига суяниб йў-ловчини қузатиб турган Бердир-отанинг ўғли Очил, — раиснинг ҳам, отасининг ҳам пайд-насиҳат-лари чор қилмабди. Оғирини остида, ечилишни устида юра-лига бўлиб қолди. Бунақада би-ли инки бўлармиди? Ҳоимирза отам: «Ҳа, ўғлим, қўнчилиқнинг юзига оёқ қўйма, одобдан эмас, буи шактингдан қайт, ахир дарак-т бир ерда кўнаради-я, болам» де-салар, «агар шу ерда кўнаради-ган бўлсам, кўнарадим-ей», де-ди-я...

Шу бир неча дақиқа жуда се-кинлик билан ўзди Очилнинг на-заринда. Бўловчи шаҳарга олиб-борадиган йўлга бурилдию, орқа-дан турган шамол эпини сепки-тиб юборди чоғи, дўнгликдан-таста тушиб кўздан қойиб бўлди. Очил оғир тин олди. Кейин бели-даги белбонини маҳкамроқ тортиб-боғлади, янги жўяқ олиб, сув-ни иккинчи юлга буриб юборди. Сув йўғалаб аста-секин тулпор-қадамлари сийнасига синиб бо-рарди. Деҳқоннинг тинчасини қур-тмоқчи бўлган шўрининг тинка-сини қуритиб, уни қўйиб борарди. Ҳа, Очил ишга берилиб кетган эди. Эҳтимол аллақачонқоқ йў-ловчи ҳақида «ўйламай» қўйган-ди. Бунинг нима билди, дейсиз? Йўқ, юрагининг бир чекмаси жи-зиллаб турди унинг. Минг қил-са ҳам ҳамқишлоғи, шу ёлға не-

йўқ, йўқ, бутунлай бошқа бир одам, кураш майдонига қайта-отилиб кирган, дўстлари-қаноти-дан жой олган Райимқулнинг ўзи-турарди. Очилнинг дўстига меҳ-ри тобланиб кетди.

Дилингизга ет оғайни, қани қайдайер сувининг, — деди ниҳоят ёришган чехра билан у. Райимқул халқ узоқлашмаган-дам эдики, бу ерга раис келиб қолди. «Ҳорманг, бор бўлигудан-кейин кетувчин томонга нмо қи-либ сўради раис».

— Очил, бу, сувнинг қалай? — Доғда қолдирмайдим, мана бир йилни ёқалаб қолди, бир чекмаси ўзингизга маълум. Иши-га киши, фикр-экири пахта бў-либ қолди унинг ҳам.

Раис мийиғида қулди. Бу анча-йил ўзи келган қулғи эмас эди.

— Шу ердан бошқа жойда-кунимиз ўтмайдими — деди шун-да Райимқул. — Нима, раис янги-бўлгани билан ҳаммаёқ сара-жон-сариста бўлиб қолармиди, ё осмондаги оғин узиб берамиди, бунақасининг кўнги қурди...

Раис тўсатдан бир нима де-йишни эл кўрмиди. Ахир бу ерда қўчилик ўтирибди, қани, актив-лар нима деркин, шунинг билмоқчи эди у.

— Жаҳл чиқса айл кетади, дейдилар, — ниҳоят звено бош-лиқларидан Очил гап бошлади, — мана, ҳозир қизибди турганинда-шунақа депсан-у, лекин пировар-дин ўйламайсиз.

Тўғрисида кўчиш керак эди. Уч-тўрт йилдирки, колхоз кўчиб қолди. Боксанг бөг, боксанг бөг, деталлардек, пешона терини,

майдондан этак силтаб сен чиқиб кетсанг, мен чиқиб кетсам, қан-дай қилиб колхоз қаддиши рос-тад олади? Қани, айтчи ўка, қан-дай қилиб хирмонга барака қира-ди?

Ҳамма янм қолди. «Мана эн-ди, иккинчи ўзингда, зўрлаб қиди-ган иморатнинг охири воё, бир айтиб қўрдик, ялшиб ўтирмай-миз» қўнчилиқнинг айтгани шу бўлди. Райимқул қовоғи осилиб, шарт ўридан турдию, ҳеч нарс-а демай, чиқиб кетди...

Мана, орадан йил ўтди. Чойчо-на гапким. Райимқул ҳам шу ерда. У мағрур, ҳеч кимга сўзи-ни бермайди, қаердадир ишлаб, икки тонначанинги, шол олиб келган-у. «Ўзига тўқ». У бошқаларга мана шу ҳақда кери-лоқ сўзлагани келди, бошқаларни

ИЛҒОРЛАРГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Ўзбекистон КП Тошкент обла-сти комитети ва обла-сти ик-рония комитети колхоз ва совхозларда чорвачилиқни ривожлантириш ю-за-сидан олиб бораётган ишларнинг 1966 йил биринчи квартални яку-нлаштириш натижалари. Обла-сти комитетининг қўмақи қизил бай-роқ Оққўрғон районидан Ленин номли колхозга (раис Ким, пар-тия ташкилотининг секретари Когай, комплекс чорвачилиқ бри-гадасининг бошлиғи Пак Ен-Хо-р) берилди. Бу колхоз шу йил-нинг биринчи кварталда чор-вачилиқ ҳосилида энг яхши қў-саткичларга эришган. Йилги шох-ли қора молларнинг тўғини қў-

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТ
КОМИТЕТИ ВА ОБЛАСТ ИКРОНИЯ
КОМИТЕТИДА

плани 116,7, сўт топириш пла-ни 116,6 процент бажарилган, ҳар бш сизгидан биринчи квар-талда 874 килограммдан сўт со-ғиб олинган. Байроқ Оққўрғон районидан «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозидан олиб берил-ди.

Обла-сти партия комитети ва об-ла-сти икрония комитети чорвачи-лиқни ривожлантиришда Юнор Чирчиқ районидан «Коммуна», Янгиёул районидан «Ленинград», Назарали Нисов номли колхоз-ларининг ва Оққўрғон районидан «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозининг яхши ишлаганлигини қайд қилдилар.

ЧОРВАДОРЛАР ТУҲФАСИ

Партиямиз тарихий XXIII съездининг қарорларидан руҳланиб меҳнат активлигини тобора қучайтираётган ўртачирчиқлик чорвадор-лар 1 Май арафасида шодона байрамга катта туҳфа тайёрладилар. Райондаги колхоз ва совхозлардан ҳозирга қадар тайёрлов пунктла-рига 12,3 минг центнер гўшт, 23 минг центнер сўт етказиб берилди. «Ўртасарой» совхозининг чорвадорлари энг катта ютуқини қўлга киритдилар. Улар давлатга планди 300 центнер ўрнига қариб 1080 центнер гўшт сотиб, ярим йиллик планин 360 процент адо этди-лар. Охунбобоев номли, Қўйибоев номли, Энгельс номли, Терешкова номли, колхозларнинг чорвадорлари ҳам ярим йиллик планларини ан-ча ортинг билан бажаришга муваффақ бўлишлар.

Ўртачирчиқлик чорвадорлар эл дастурхонига гўшт, сўт, туҳум етказиб беришни қизгин давом эттирмоқдалар.

Т. ИҶДОШЕВ.

ПАРВАРИШ АВЖИДА

Чигитни оби-тобиди экиб, бир текис ундириб олган пешқадам деҳқонлар гўза парвариниш муваффақиятли суратда бошлаб юбор-дилар. Янгиёулдаги Охунбобоев номли колхознинг илғор бригада ва звеноларида ҳозир гўза парвариниш тобора авж олиб кетмоқда. Таж-рибали пахтакор ўртоқ Умарали Иўдошев бошлиқ бригада деҳқон-лари бу йил 80 гектар ернинг ҳар гектаридан планди 35 центнер ўрнига 40 центнердан «оқ олтин» кўтариш мажбуриятини олганлар. Шу қуяларда бу бригадда гўза қатор ораларига кўнгилаётгандай иш-лов берилапти. Механизатор ўртоқ А. Эргашев кунга 5—6 гектар майдонда гўза қатор ораларини юксак агротехника талаблари да-ражасида қўлтиривадиган қилмоқда.

Шунингдек, колхознинг ўртоқ Убайдулла Қўчқоров бошлиқ участкаси деҳқонлари ҳам кўн сайини гайратга-ғайрат қўшмоқдалар. Уларнинг аҳди янада юксак — 45 центнер!

Дала ишларининг кўнгилаётгандай бажарилаётганлигида сергай-рат колхозчилардан И. Эгамбедиев, К. Сафаров, Х. Рашидов, В. Шеримов, Э. Мамедов, Х. Ортоқов сингари ўртоқларнинг ҳисса-си катта.

Т. НУРҚАЗИЕВ.

ИСМИ ЧИРОЙЛИ БЎЛСИН

унинг хотин-қизларини камси-тувчи гоилари инфодаланганини кўрамиз: Баъзан Ибодат, Жан-нат, Маслума, Зирот, Мадина, Мавлуда сингари.

Революциядан олдин хотин-қизлар турли хил муҳдис фожияларга маҳкум эдилар. Диний сафсата ва ақидаларга ишонган айрим кишилар ўз фарзандини уламо, эшон, тў-раларга тортиб, «навири» қи-лишарди. Бундай беҳораларнинг номлари ҳам одатда қиз бўлса Назира, ўғил бўлса На-зир, Назирқул, Гуломназар бў-лар эди.

Ўтмишда бой-бадаллар, ҳу-қуморли синф ва унинг вакил-лари ўртасида ҳам маълум та-фовутлар маъқул эди. Бу та-фовутлар қишлоқда берилган номларда ҳам ўз ақсини то-палди. Ҳуқуморли синф вакил-ларининг қизларини кўнчиқа-даб-лаб, кимжамдор сўзлар-дан ясалган еки улуғнинг насл-насабига ишора қилувчи титул-ларга нисбат берилган исмлар

билан аталгандир. Масалан эшонлар, рухонийлар, шайх-лар ўз қизларини Понисаб, Олиинасаб, Султона, Сўфизки, Эшоний, Хўнажик деб номла-гани сўзинининг исботидир. Яъни феодад ҳуқуморлар, хон саройи ва давлат вақиллари оиласида тутилган бола-ларнинг исмлари охирига «бена», «бегим», «хоним», «ойим», «қўна», «мирозо», «султон», «оғача» сингари титуллар қў-шиб айтилганини кўрамиз. Ма-салан, Бобирнинг қизи Гул-бадан бегимнинг «Хўмоюнчо-ва» асаридаги (XVI аср) Ани-ча бегим, Бадлоз бегим, Гул-ноз оғача, Зайнаб султон хо-ним, Маҳдумо оға, Моҳинно-нўка, Муҳиббо Султон хоним, Нигор оғача, Нозула оғача сингари номлар фикримиз да-лилдир.

Эътилолда болага ном қў-йишда янги, прогрессив тен-денцияларнинг вужудга кела-ётганлиги, ўтмишнинг бу соҳа-даги энг илгор гоиларини ар-

доқлаб, уни ривожлантираёт-ганини қайд этиш мумкин. Бун-дай гоиларда ота-оналарнинг ўз фарзандига меҳр-муҳаббатни, унга бўлган эзу орау-умидлати, кишиларнинг замонасиз та-лабон тарафаси билан вужудга келмаган яхши интилоқлари ўз инфодасини топадилар: Ази-за, Азъллохон, Бахтигул, Бахор, Вийронхон, Ёсунтохон, Га-вар, Гуласал, Гулбоҳор, Гул-жамоил, Гулоим, Гулчехра, Гулшан, Дибра, Дилбар, Дило-ла, Дурисо, Ердиной, Ямаи-ла, Жўраҳон, Зарифа, Зилола, Зулфия, Прола, Қибол, Камо-ла, Қўпайхон, Латифа, Мано-хат, Махшара, Маъмур, Муат-тар, Мунира, Муқаддас, На-фиса, Нургул, Одила, Ойгул, Ойқиз, Ораста, Оқила, Сарви, Севара, Соҳиба, Фозила, Ша-ло, Эъзохон, Хўлола сингари нўлжаб исмлар ана шундай номлардир.

Ўзбек тилида чиройли ва маънодор исмлар қўл. Халқи-мининг болага исм қўйиш со-

ҳасида ажойиб, бой традици-ялар бор. Лекин, баъзи оила-ларда халқ ҳам диний аъна-ларга амал қилиш орасида қалалоққа қўлоб ва хуноқ ис-млар қўйиш ҳоллари рўй бер-моқда. Ҳозир ҳам — Бодахон, Токимастон, Чирмаш, Хало-ват, Фотиҳа, Задагул, Ётар, Таслима, Бегамои, Нусча Урол, Қўрғон, Умаро, Тугай, Сўна, Арабхон, Қўсийнои ка-би исмлар қўйиладик, бунга бефард қараб бўлмайди.

Исмин қадрлаш, уни асли-дек саклаш керак. Аёллари-мига берилган айройил исм-лар кўн ҳолда талаффузда ҳам, ёзувда ҳам ўзгариб, бошқа шаклга кириб қол-ди ҳоллари ҳам рўй беради. Ма-салан, Вунисалимнинг — Бу-салима, Захронинг — Зава, Муқаддаснинг — Муқат, Би-биносининг — Буниса, Мушар-рафининг — Мушар, Зухронинг — Зура, Ойисонинг — Айс-а Фароғатининг — Парахат, Му-наррамининг — Мукар, Дил-

барнинг — Дилаш, Мунира-нинг — Мунир шаклга ке-либ қолшини кўнчилиси ва бе-ўшлов эшитилса керак.

Болага ном қўйиш шунчаки, бир ишгина эмас, балки катта масъулият талаб қилувчи ин-тимий масалалар. Биз халқи-мининг асрлар давомида ижод этган мазмундор ва чиройли исмлари фондидан ўринли фойдаланишимиз, уни янги-янги исмлар билан бойитишимиз керак. Исми-жисмига монанд деганларидек, коммунистич-кий янгилик қувруғи ён алоқ ва-килларининг неми унинг бах-тир ҳаёти, ўш-фаровон бў-луши, бахт-саводига мос тур-сини. Қизларимизнинг номлари дилбар ва дилназ, мазмундор ва чиройли сўзлар заминига ясалган атоқли отлар ҳисобига янада бойиб бориши.

М. МИРЗАМУХАМЕДОВА,

Э. БЕГМАТОВ.

МАДАНИЙ ҲАЁТ

ЯНГИ ҚУЙЛАР

Улуғ Байрамларга муносиб со-ғалар ҳозирлаш элмиз одати. Катта саналар — Буюк Октябрь Социалистик революциясининг шолли 30 йиллиги ҳамда доҳи В. И. Ленин туғилган кунинг 100 йиллигига жойларда катта тара-дуд кўрилмақда. Пойтахтимиз комозиторлари ҳам бу катта саналарга муносиб армуғонлар билан боришди.

Ҳозир комозиторларимиздан бир нечаси ана шу таркиб сиз-ларга атоб янгилик кўнчиқар-рин яратиб ёзилган банд. Атоқли комозитор М. Бурхонов доҳи-ханда янги сюита ёзишга чирш-ди. М. Левиев ижод қилганган-ини каттада ҳам шу темага ба-ғишланган.

Комозиторларнинг катта саҳна асарлари ёзишга дадил кириш-киришларини ҳам қувонч билан айтиб ўтиш керак. Ўзбек опера-син репертури янги ерада янги ас-арлар билан бойиди. Комозитор И. Ҳамроев бўлаёган операсини «Ойкамол» деб номлади. Бу опера халқлар дўстлигини ҳақида-хикоя қилади. Комозитор Э. Ра-ҳимовнинг «Зафар» номли опера-сини ҳам шу тема танабб олин-ган.

Еш комозитор Э. Солиҳов ўзининг тўғри янгилик кўнчиқар-рини — «Алтангай қўнчиқ» доҳи-ханда катта саналар арафаси-да ёзиб тургани учун гайрат би-лан ижодий иш олиб борапти, «Туркистон комиссарлари хотира-сини номли симфония баллада му-зика шинавондаларига тақдим-етилди. Комозитор Б. Гиекно-чининг бу янгилик кўнчиқар-рини катта саналар арафаси-да ёзиб тургани учун гайрат би-лан ижодий иш олиб борапти, «Туркистон комиссарлари хотира-сини номли симфония баллада му-зика шинавондаларига тақдим-етилди. Комозитор Б. Гиекно-чининг бу янгилик кўнчиқар-рини катта саналар арафаси-да ёзиб тургани учун гайрат би-лан ижодий иш олиб борапти, «Туркистон комиссарлари хотира-сини номли симфония баллада му-зика шинавондаларига тақдим-етилди. Комозитор Б. Гиекно-чининг бу янгилик кўнчиқар-рини катта саналар арафаси-да ёзиб тургани учун гайрат би-лан ижодий иш олиб борапти, «Туркистон комиссарлари хотира-сини номли симфония баллада му-зика шинавондаларига тақдим-етилди. Комозитор Б. Гиекно-чининг бу янгилик кўнчиқар-рини катта саналар арафаси-да ёзиб тургани учун гайрат би-лан

